

Warszawa, 26 sierpnia 2024 r.

dr hab. Marek Świerczyński, prof. ucz.
Instytut Nauk Prawnych
Wydział Prawa i Administracji
Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego

**Recenzja rozprawy doktorskiej mgr Magdaleny Leśniewskiej - Jerzykowskiej
pt. „Zgoda osoby trzeciej w prawie cywilnym”
napisanej pod kierunkiem naukowym dr hab. Moniki Jagielskiej, prof. ucz.**

Podstawą dla sporządzenia recenzji jest uchwała nr 76/2024 Rady Naukowej Instytutu Nauk Prawnych Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach z 18 czerwca 2024 r.

Przedstawiona do recenzji rozprawa doktorska zawiera się w 274 stronach i obejmuje wstęp, 7 rozdziałów i zakończenie zawierające wnioski oraz postulaty *de lege lata* oraz *de lege ferenda* (łącznie 250 stron). Bibliografię, materiały źródłowe oraz wykaz orzeczeń przedstawiono na stronach 251 - 274.

Uprzedzając zawartą poniżej analizę rozprawy doktorskiej Magdaleny Leśniewskiej - Jerzykowskiej, wyrażam o niej pozytywną opinię, rekomendując dopuszczenie Autorki do dalszych etapów postępowania o nadanie stopnia doktora w dyscyplinie nauki prawne.

Autorka przyjęła ambitny i szeroki zakres tematyczny. Przedmiotem rozprawy jest problematyka zgody osoby trzeciej w prawie cywilnym. Rozprawa zawiera systemową analizę art. 63 kodeksu cywilnego połączoną z zestawieniem poglądów doktryny, orzecznictwa, jak i poglądów własnych Autorki. Co warte podkreślenia sformułowała propozycję brzmienia nowego przepisu i szczegółowo ją uzasadniła.

Twierdzenia Autorki zostały sformułowane i uzasadnione w sposób zgodny z metodologią nauk prawnych. Stanowią Jej istotny wkład w prowadzoną w nauce prawa dyskusję dotyczącą zgody osoby trzeciej. Cechuje je właściwy sposób zastosowanych narzędzi oraz metod badawczych. Autorka, zarówno w toku wywodów, jak i w końcowej obszernej analizie dowiodła, że jest inteligentnym, kompetentnym badaczem, który w polu swoich dociekań

porusza się z dużym znanstwem i swobodą. Widać, że dogłębnie przemyślała badane zagadnienia i zbadała zróżnicowane źródła, w tym oparte na rozwiązaniach niemieckich. Na pochwałę zasługuje sprawność językowa Autorki, co ułatwia zrozumienie przedstawianych zagadnień. Struktura pracy jest również bardzo dobra.

Podsumowując, rozprawę uważam za wartościową oraz wnoszącą wkład w rozwój dyscypliny nauk prawnych.

Ocena szczegółowa

Cel rozprawy oraz hipotezy badawcze

Wybór tematu i sposób jego sformułowania należy ocenić pozytywnie. Z obszernego i starannie przygotowanego wstępu do rozprawy wynika, że głównym celem rozprawy jest stworzenie ogólnej regulacji modelowej dotyczącej zgody osoby trzeciej. Z uwagi na niedostatki (ogólnikowość) obecnej regulacji zawartej w art. 63 kodeksu cywilnego zamiarem Autorki stało się opracowanie jej bardziej funkcjonalnej wersji, której rezultatem będzie ujednoczenie orzecznictwa. Osiągnięcie zamierzonego przez Autorkę celu było możliwe jedynie poprzez kompleksową analizę orzecznictwa oraz poglądów doktryny dotyczących art. 63 kodeksu cywilnego i przepisów szczegółowych ustanawiających wymóg zgody osoby trzeciej.

Warto zaznaczyć, że konieczność zmiany w omawianym zakresie dostrzegła również Komisja Kodyfikacyjna Prawa Cywilnego (zob. w szczególności Projekt Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Cywilnego przyjęty w 2015 r. z komentarzem członków Zespołu Problemowego KKPC, w opracowaniu pod red. P. Machnikowskiego, Warszawa 2017 oraz Księga pierwsza Kodeksu cywilnego. Projekt wraz z uzasadnieniem, KKPC, Warszawa 2009). Recenzowana rozprawa ma zatem istotne znaczenie dla toczących się prac legislacyjnych dotyczących kodeksu cywilnego.

Podjęta problematyka nie była dotąd w polskiej literaturze przedmiotem tak kompleksowej analizy. Dotychczas najobszerniejszą analizę art. 63 kodeksu cywilnego przedstawił M. Kozik w następujących opracowaniach: *Zgoda osoby trzeciej na dokonanie czynności prawnej w świetle art. 63 k.c. – zagadnienia wybrane (cz. I)*, Rejent 2007, nr 3, s. 61-85 oraz *Zgoda osoby trzeciej na dokonanie czynności prawnej w świetle art. 63 k.c. – zagadnienia wybrane (cz. II)*, Rejent 2007, nr 4, s. 73-89. Istotne uwagi przedstawia także B. Jelonek-Jarco w opracowaniu: *Artykuł 63 k.c. – uwagi de lege lata i de lege ferenda*, w: *Rozprawy z prawa cywilnego, własności*

intelektualnej i prawa prywatnego międzynarodowego, Księga pamiątkowa dedykowana Profesorowi Bogusławowi Gawlikowi (red. J. Pisuliński, F. Zoll, P. Tereszkiwicz), Warszawa 2012, s. 117-139. Powyższe publikacje dotyczą jedynie wybranych zagadnień i wątpliwości interpretacyjnych powstałych na tle stosowania art. 63 kodeksu cywilnego. Powstałą lukę wypełnia recenzowane opracowanie.

Główny cel badań, jakim jest opracowanie ogólnej regulacji modelowej odnoszącej się do zgody osoby trzeciej, Autorka trafnie łączy z następującymi celami szczegółowymi:

- 1) Sprecyzowanie pojęcia i funkcji zgody w ujęciu szerokim, jak i wąskim;
- 2) Ustalenie charakteru prawnego zgody osoby trzeciej, jak i jej odmowy;
- 3) Analiza historii regulacji ogólnej w zakresie zgody osoby trzeciej, w tym również projektów ustaw;
- 4) Określenia zakresu pojęcia „osoba trzecia” w rozumieniu art. 63 kodeksu cywilnego;
- 5) Ustalenie zakresu zastosowania art. 63 kodeksu cywilnego w odniesieniu do źródła obowiązku uzyskania zgody osoby trzeciej;
- 6) Rozważania w zakresie formy zgody osoby trzeciej z perspektywy art. 63 kodeksu cywilnego oraz przepisów odnoszących się do czynności podstawowych;
- 7) Omówienie praktycznych aspektów związanych z konstrukcją zgody osoby trzeciej i sposobem jej wyrażania, przede wszystkim w zakresie:
 - a. przedmiotu zgody i powiązanych z tym zagadnieniem kwestii, w szczególności w postaci możliwości wyrażenia zgody generalnej (blankietowej), rodzajowej czy zgody częściowej;
 - b. sposobu wyrażenia zgody poprzez rozstrzygnięcie terminu, w jakim zgoda osoby trzeciej może (lub musi) być wyrażona, kto zgodę może wyrazić i komu powinien ją zakomunikować;
 - c. ustalenia, czy osoba trzecia ma pełną swobodę decyzji w zakresie wyrażenia zgody oraz czy (i ewentualnie kiedy) osoba trzecia ma możliwość (w przypadku podjętej i zakomunikowanej decyzji w zakresie odmowy lub wyrażenia zgody) decyzję tę zmienić;
- 8) Przeanalizowanie rodzaju konsekwencji i skutków, jakie niesie ze sobą wyrażenie zgody przez osobę trzecią, a także brak zgody, ze szczególnym uwzględnieniem sankcji w

postaci bezskuteczności zawieszonyj i możliwości zakończenia związanej z tym stanem niepewności.

Sformułowanie tak szczegółowych pytań badawczych należy uznać za właściwe w kontekście tematu pracy i jej znaczenia, zarówno dla nauki, jak i dla praktyki oraz zamiaru sformułowania nowej wersji regulacji ogólnej. Pozwala również wskazać myśl przewodnią prowadzonych badań, kierunek rozważań i ułatwia logiczne ułożenie rozpatrywanych treści.

W pracy pominięto, co nie budzi zastrzeżeń, problematykę zgody osoby trzeciej w ramach innych gałęzi prawa, ujmując wyłącznie perspektywę cywilistyczną, co zostało uwzględnione również w tytule rozprawy. Uwaga Autorki została skupiona na polskim prawie cywilnym, niemniej jednak w rozprawie uwzględniono rozwiązania niemieckie.

Ostatecznym wynikiem badań stało się zaproponowanie przez Autorkę pracy wniosków i postulatów *de lege lata* oraz *de lege ferenda*, w tym w szczególności zaproponowanie brzmienia regulacji modelowej odnoszącej się do zgody osoby trzeciej, która – co do zasady – mogłaby mieć odniesienie do wszystkich przepisów dotyczących czynności podstawowych.

Metodologia

Autorka zastosowała szereg właściwie dobranych metod badawczych oraz należyście uzasadniła ich dobór, co zasługuje na uznanie. Zastosowane metody badawcze użyte są w należytej proporcji, a przeważają te, które są najistotniejsze z punktu widzenia problematyki rozprawy i postawionych w niej tez badawczych, czyli formalno-dogmatyczna i komparatystyczna. Dodatkowo, wykorzystanie metody historycznoprawnej pozwoliło Autorce na ustalenie przebiegu procesu legislacyjnego w zakresie regulacji ogólnej dotyczącej zgody osoby trzeciej. Analiza poglądów wyrażonych w doktrynie i judykaturze, częstokroć odmiennych i rozbieżnych, umożliwiła też Autorce ustalenie obszarów wymagających opracowania bardziej funkcjonalnej ogólnej regulacji modelowej odnoszącej się do zgody osoby trzeciej.

W pracy zastosowano metodę komparatystyczną w zakresie prawa niemieckiego, w którym została przewidziana bardziej rozbudowana konstrukcja ogólna dotycząca zgody osoby trzeciej. Zawarte w pracy uwagi prawnoporównawcze mają na celu przede wszystkim poszukiwanie

rozwiązań w zakresie pojawiających się problemów na tle stosowania prawa polskiego. Zastosowanie tej metody wsparło Autorkę przy opracowaniu postulatów *de lege ferenda*.

Przyjęte podejście wymagało szerokiego wykorzystania dostępnych źródeł, głównie literatury naukowej. Należy podkreślić, że literatura przedmiotu jest bogata a Autorka dokonała starannego wyboru kluczowych źródeł. Skorzystała z bogatej specjalistycznej literatury w postaci komentarzy, opracowań monograficznych oraz artykułów naukowych i odwołała się do doświadczeń niemieckich, przytaczając znane tam rozwiązania. Właściwa praca ze źródłami, połączona z samodzielną oraz krytyczną analizą poglądów doktryny oraz orzecznictwa, dowodzi wysokich kompetencji Doktorantki. Bibliografia, spis orzeczeń i wykorzystanych materiałów są imponujące.

Strona formalna

Również pod względem formalnym warsztat naukowy Doktorantki jest bardzo dobry. Poglądy wyrażane w rozprawie są dobrze uzasadnione. Wywód prowadzony jest w sposób sprawny, logicznie uzasadniony i konsekwentny. Praca jest poprawnie napisana i zredagowana. Prowadzone wywody są w pełni zrozumiałe dla czytelnika. Nie powstają też trudności w ustaleniu, czyje wypowiedzi są cytowane, relacjonowane bądź komentowane. Pod względem językowym praca zasługuje na pochwałę. Czyta się ją bardzo dobrze. Uchybienia i niezręczności językowe zdarzają się bardzo rzadko.

Oto nieliczne przykłady drobnych błędów:

W przypisie 220 na str. 73 literówka w inicjale autora wyrażonego poglądu. Chodzi o D. Szostka (nie S. Szostka): D. Szostek, *Quo vadis? Pięćdziesiąt lat kodeksu cywilnego, w: 50 lat kodeksu cywilnego. Perspektywa rekodyfikacji* (red. P. Stec, M. Załucki), Warszawa 2015, s. 15-22.

Brak kropki pomiędzy zdaniami: „Skutków tych poszukiwać należy więc w ramach regulacji dotyczących czynności podstawowych Skutki te mogą być różnorodne i mają wąskie zastosowanie wyłącznie do danej regulacji, gdyż są powiązane z celami i funkcjami, które dana regulacja pełni w prawie cywilnym” (s. 244).

Struktura pracy i ocena poszczególnych rozdziałów

Struktura rozprawy jest poprawna i zgodna z przyjętą koncepcją badawczą. Została podporządkowana realizacji wyodrębnionych przez Autorkę celów badawczych. Rozprawa została podzielona na wstęp, siedem rozdziałów merytorycznych oraz zakończenie, w którym zebrane zostały wyniki badań, w szczególności wnioski i postulaty *de lege lata* oraz *de lege ferenda*. Taki układ treści jest logiczny i tworzy sekwencje ściśle powiązane. Dowodzi to przemyślanej konstrukcji pracy. Jej celem jest zachowanie czytelności i przejrzystości prowadzonych wywodów. Odzwierciedla też rozeznanie Autorki w całości badanego obszaru prawnego związanego z problematyką zgody osoby trzeciej. Walorem planu pracy jest spójna wewnętrzna struktura każdego z rozdziałów. Na początku każdego z rozdziałów znajduje się krótkie wprowadzenie do omawianego w danym rozdziale zagadnienia. W ostatniej części rozdziału Autorka przedstawia częściowe wnioski z przeprowadzonych rozważań. Technika ta pozwala na pełny przegląd biegu wyvodu.

Od strony merytorycznej oceniam rozprawę pozytywnie. Autorka wykazała wysoką znajomość prawa cywilnego, umiejętność formułowania twierdzeń i ich uzasadniania zgodnie ze standardem przyjętym w naukach prawnych.

Ocena poszczególnych rozdziałów przedstawia się następująco.

Cztery pierwsze rozdziały rozprawy zawierają rozważania wprowadzające do problematyki zgody osoby trzeciej, tj. związane z funkcjami tej konstrukcji prawnej, jej charakterem prawnym oraz zakresem zastosowania art. 63 kodeksu cywilnego. Określenie zakresu podmiotowego i przedmiotowego stosowania art. 63 kodeksu cywilnego pozwoliło Autorce dokonanie oceny jak szeroki zakres czynności jest objęty jego zastosowaniem i jak „daleko” miałyby sięgać proponowana regulacja modelowa.

Należy podkreślić, że również w tych rozdziałach widoczny jest istotny wkład naukowy Autorki. Nie ogranicza się do przytoczenia poglądów doktryny oraz orzecznictwa, ale formułuje własne wnioski i oceny. O dużej wartości merytorycznej świadczy częste sięganie przez Autorkę do wypowiedzi doktryny niemieckiej i porównywanie jej wniosków do ustaleń czynionych na podstawie polskiej regulacji. Daje to szersze spojrzenie naukowe i pogłębia prowadzone badania. Zestawienie niemieckiego porządku prawnego z prawem polskim, w szczególności zaś

ukazanie różnic w zakresie zastosowanych regulacji i poglądów doktryny, stanowi istotny wkład naukowy Autorki w analizę omawianych konstrukcji prawnych.

W pierwszym rozdziale rozprawy, w ramach zagadnień o charakterze wprowadzającym, Autorka przeprowadza analizę wyrażenia „zgoda” oraz funkcji jakie pełni ona w prawie cywilnym. Jest to uzasadnione z uwagi na to, że nie jest to pojęcie jednolite i stanowi element wielu instytucji prawa cywilnego, spełniając w nich różnorodne funkcje. Następnie Autorka dokonuje pogłębionej charakterystyki zgody osoby trzeciej, a także odnosi się do przepisów, które przewidują wymóg uzyskania zgody osoby trzeciej. Istotną część rozważań w tym rozdziale stanowi również wskazanie funkcji, jakie zgoda osoby trzeciej pełni w obrocie. W pierwszym rozdziale Autorka przeprowadza również analizę w zakresie charakteru prawnego zgody osoby trzeciej, a także charakteru prawnego odmowy wyrażenia zgody przez osobę trzecią. Brak zastrzeżeń do wniosków poczynionych w ramach tego rozdziału.

W rozdziale drugim Autorka przybliży proces historyczny kształtowania się ogólnej regulacji dotyczącej zgody osoby trzeciej. Jest to niewątpliwie pomocne dla dokonania oceny art. 63 kodeksu cywilnego. Z przeprowadzonej analizy wynika wniosek, że polski ustawodawca na wszystkich etapach legislacyjnych przewidywał wprowadzenie regulacji szcątkowej, dotyczącej zasadniczo jedynie formy zgody, momentu jej wyrażenia oraz skutku wstecznego zgody.

Trafnie Autorka podkreśla, że ani wcześniejsze akty prawne, ani ich projekty, ani obowiązujący art. 63 kodeksu cywilnego nie rozstrzygają wielu problemów odnoszących się do konstrukcji zgody osoby trzeciej na dokonanie czynności prawnej, pozostawiając ich rozstrzygnięcie nauce i orzecznictwu (s. 73). Jednak należy mieć na uwadze, że szcątkową treść tego przepisu uzasadnia różnorodność w zakresie czynności podstawowych, do których ma on zastosowanie. Instytucje wprowadzające wymóg uzyskania zgody osoby trzeciej przewidują bowiem różne, czasem odmienne, konstrukcje w zakresie np. terminu, sposobu wyrażenia zgody czy też konsekwencji prawnych jej braku. Pomimo tego zastrzeżenia, należy zgodzić się z Autorką, że konstrukcja przyjęta w art. 63 kodeksu cywilnego skutkuje brakiem jednolitego podejścia i sprzyja powstawaniu sporów doktrynalnych.

W rozdziale trzecim Autorka przeprowadziła analizę pojęcia „osoba trzecia” występującego w treści art. 63 kodeksu cywilnego. Ma to istotne znaczenie z uwagi na podnoszone wątpliwości w zakresie możliwości stosowania tego przepisu do danej kategorii podmiotów

prawa. Osobą „trzecią” jest osoba, która danej czynności prawnej nie dokonuje, nawet w przypadku, gdy osobę tę dotyczą bezpośrednio skutki dokonania tej czynności. Należy zgodzić się z Autorką, że nie jest osobą trzecią w rozumieniu art. 63 kodeksu cywilnego organ administracji publicznej, gdy działa w ramach przysługującego mu imperium. Jeżeli jednak składa oświadczenia woli działając w sferze dominium, to omawiany przepis powinien mieć zastosowanie (s. 96). W omawianym rozdziale Autorka określiła również jaki wpływ na możliwość wyrażenia zgody ma ustanie bytu prawnego osoby trzeciej i przeprowadziła w tym celu analizę, czy uprawnienie do wyrażenia zgody jest uprawnieniem dziedzicznym. Doszła do wniosku, że decyzję, czy uprawnienie do potwierdzenia umowy wchodzi w skład spadku należy podejmować zależnie od danego przypadku, co nie budzi zastrzeżeń.

Rozdział czwarty zawiera próbę rozstrzygnięcia przez Autorkę kwestii źródła obowiązku uzyskania zgody osoby trzeciej, tzn. czy art. 63 kodeksu cywilnego należy stosować w każdym przypadku, w którym do dokonania czynności prawnej zgoda osoby trzeciej jest wymagana - zarówno ustawowym, jak i umownym, czy też może w ograniczonym zakresie. Istotnie, brzmienie art. 63 kodeksu cywilnego przynosi i w tym zakresie wiele problemów interpretacyjnych. Rozstrzygnięcie tej kwestii jest istotne z uwagi na względy praktyczne, w szczególności z perspektywy stron dokonujących czynności prawnej wymagającej zgody. Obecne brzmienie art. 63 kodeksu cywilnego nie pozwala na jednoznaczne rozstrzygnięcie tej kwestii. Przeprowadzona analiza prowadzi Autorkę do wniosku, że art. 63 kodeksu cywilnego będzie miał zastosowanie w przypadku, gdy wymóg zgody osoby trzeciej wynika z czynności prawnej, tylko w przypadku, gdy został on wprowadzony do treści czynności prawnej na mocy wyraźnego zastrzeżenia ustawowego. W sytuacji natomiast, gdy wymóg zgody osoby trzeciej wynika z czynności prawnej i został dodany przez strony bez wyraźnego upoważnienia zawartego w ustawie, wymóg ten należy traktować jako warunek w rozumieniu art. 89 kodeksu cywilnego (s. 116). Ponadto, z uwagi na funkcje zgody osoby trzeciej powinna być wyrażana, co do zasady, bezwarunkowo. Wniosek ten uzasadnia wymóg pewności obrotu oraz potrzeba ochrony interesów stron czynności podstawowej, w tym transparentności w zakresie skuteczności tej czynności.

Podsumowując, ustalenia dokonane w czterech pierwszych rozdziałach są poprawne i należycie oddają główne wnioski wynikające z orzecznictwa oraz doktryny.

Ostatnie trzy rozdziały stanowią rdzeń recenzowanej rozprawy. Autorka dokonuje w nich szczegółowego omówienia, analizy i oceny regulacji ogólnej z art. 63 kodeksu cywilnego. Na uwagę zasługuje odwołanie się przez Autorkę do rozwiązań niemieckich oraz ujęcie prowadzonych rozważań według następującej przejrzystej struktury:

- 1) omówienie obecnie obowiązującej regulacji oraz pojawiających się na jej podstawie problemów (w szczególności w odniesieniu do czynności podstawowych),
- 2) poszukiwanie rozwiązań na podstawie rozwiązań niemieckich,
- 3) przedstawienie wniosków i propozycji stworzenia regulacji modelowej.

Na wstępie trzeba zaznaczyć, że ani rozwiązania niemieckie ani propozycje przedstawione przez Komisję Kodyfikacyjną Prawa Cywilnego nie przynoszą odpowiedzi na wszystkie problemy i wątpliwości interpretacyjne powstałe na tle artykułu 63 kodeksu cywilnego. Autorka podjęła więc zasadną próbę usunięcia wszystkich wątpliwości, które pojawiają się w doktrynie lub orzecznictwie przy jego interpretacji i stosowaniu.

W rozdziale piątym Autorka wyjaśnia zagadnienie formy zgody osoby trzeciej. W polskim prawie cywilnym obowiązuje, co do zasady, zasada dowolności formy oświadczenia woli osoby trzeciej o wyrażeniu zgody. Niemniej w przypadkach, w których dla czynności podstawowej przewidziana jest forma szczególna pod rygorem nieważności, zgoda musi przybrać taką samą formę. W przypadku formy zgody osoby trzeciej niezastrzeżonej *ad solemnitatem* Autorka proponuje, aby w celu zapewnienia bezpieczeństwa i pewności obrotu strony dokonały udokumentowania zgody osoby trzeciej na dokonaną czynność prawną, co może nastąpić w przewidzianej w polskim prawie cywilnym formie dokumentowej lub poprzez złożenie oświadczenia przez osobę trzecią przy świadkach (s. 119, 139). Nie mam zastrzeżeń do tej propozycji, mając na uwadze, że jest to zalecenie o charakterze miękkim i nie wiąże się ze zmianą brzmienia przepisu, co byłoby rozwiązaniem nadmiernym. Warto ponadto wskazać, że projekt nowego kodeksu cywilnego przygotowany przez Komisję Kodyfikacyjną Prawa Cywilnego zakładał rezygnację z sankcji *ad probationem*. W uzasadnieniu stwierdzono, że jest to niepotrzebne ze względu na ujednoczenie sankcji dotyczących niedochowania formy oraz przyjęcie, że zgoda co do zasady powinna podlegać temu samemu reżimowi, co czynność, w stosunku do której zgoda jest udzielana. Trzeba odnotować, że wprowadzenie powyższej zmiany Autorka ocenia pozytywnie (s. 123).

W rozdziale odniesiono się również do formy odmowy wyrażenia zgody. Jest to ważne zagadnienie mając na uwadze, że w art. 63 kodeksu cywilnego brak jest regulacji w zakresie odmowy wyrażenia zgody, gdyż wyraźnie wskazano, że forma pochodna dotyczy tylko „oświadczenia obejmującego zgodę osoby trzeciej”. Zgadzam się z Autorką, że nie ma powodów, by sformułowanie to interpretować rozszerzająco również jako „oświadczenie obejmujące odmowę udzielenia zgody”. W związku z tym należy przyjąć, że odmowa wyrażenia zgody nie wymaga żadnej szczególnej formy, nawet w przypadku, gdy czynność prawna, której zgoda dotyczy, wymaga dla swej ważności formy szczególnej.

Pogłębione rozważania Autorki zawarte zostały w obszernym rozdziale szóstym, który dotyczy przedmiotu zgody osoby trzeciej oraz sposobu wyrażenia zgody przez osobę trzecią, z uwzględnieniem terminu wyrażenia zgody, podmiotu komunikującego zgodę, jak również podmiotu, który jest odbiorcą zgody. W rozdziale tym omówiono również problem zgody generalnej (blankietowej), rodzajowej, a także zgody częściowej.

Autorka przyjmuje racjonalne stanowisko, że możliwość zastosowania zgody blankietowej powinna być oceniana zależnie od danego przypadku i zależeć od funkcji jaką zgoda osoby trzeciej w danym przypadku pełni i czyje interesy chroni. Za bezskuteczne należy uznać udzielone blankietowo zgody uprzednie o funkcji kontrolnej lub kontrolno-upoważniającej. Natomiast w przypadku zgód o charakterze upoważniającym, należy dopuścić możliwość wyrażenia zgody *in blanco*, mając na względzie autonomię woli osoby trzeciej i możliwość swobodnego decydowania o przysługującym jej uprawnieniu do wyrażenia zgody. Skoro jednak możliwość stosowania zgody blankietowej każdorazowo powinno być zależne od *ratio legis* danego wymogu uzyskania zgody osoby trzeciej oraz od natury stosunku prawnego, którego zgoda ta dotyczy, nie sposób rozstrzygnąć tę kwestię w ramach ogólnej regulacji modelowej mającej dotyczyć wszystkich czynności podstawowych (s. 185 – 186). W rozdziale tym Autorka porusza także kwestię swobody wyrażenia decyzji przez osobę trzecią oraz możliwości zmiany stanowiska przez osobę trzecią.

W ostatnim, siódmym, rozdziale pracy, Autorka dokonuje analizy w zakresie konsekwencji, jakie wywołuje wyrażenie zgody przez osobę trzecią, a także konsekwencji braku zgody. Przepisy przewidujące wymóg uzyskania zgody osoby rzeczywiście nie są precyzyjne w tym względzie. Przeprowadzenie szczegółowej analizy w tym zakresie jest więc w pełni zasadne.

Istotne jest również dokonanie oceny sankcji w postaci bezskuteczności zawieszanej, a także skutków, jaki ten swoisty stan niepewności wywołuje względem stron dokonywujących czynności prawnej, w szczególności w przypadku ewentualnego rozporządzenia przedmiotem umowy w okresie trwania bezskuteczności zawieszanej. Duże znaczenie ma wskazanie i podjęta przez Autorkę próba rozwiązania pojawiających tu problemów. Autorka zauważa, że analogiczną postać wadliwości przewiduje prawo niemieckie.

Niewątpliwie skutki wyrażenia zgody, jak i jej braku, powinny być rozpatrywane z perspektywy danej konstrukcji, która wymóg uzyskania zgody osoby trzeciej przewiduje (s. 232). Skutki te mogą być różnorodne i mają wąskie zastosowanie wyłącznie do danej regulacji, gdyż są powiązane z celami i funkcjami, które dana regulacja pełni w prawie cywilnym. Nie sposób więc przyjąć w tym zakresie jakiegokolwiek wnioskowania *per analogiam* i wykładni rozszerzającej. Takie podejście Autorki do tego zagadnienia jest uzasadnione. Autorka analizuje też kwestię możliwości zakończenia tego stanu niepewności i ograniczenia go w czasie. Prowadzenie rozważań w tym zakresie jest istotne w kontekście praktyki obrotu oraz ewentualnej zmiany art. 63 kodeksu cywilnego.

W obszernym zakończeniu Autorka dokonała podsumowania przeprowadzonych badań, analiz i rozważań oraz zebrała wnioski i postulaty *de lege lata* oraz *de lege ferenda*. Zgodnie z zamierzonym celem rozprawy, Autorka zaproponowała brzmienie nowej funkcjonalnej regulacji modelowej odnoszącej się do zgody osoby trzeciej. Oto jej treść:

Art. ... [Zgoda osoby trzeciej]

§ 1. Jeżeli do skuteczności umowy lub jednostronnej czynności prawnej potrzebna jest zgoda osoby trzeciej, osoba ta może wyrazić zgodę przed dokonaniem czynności (zezwoleń), w trakcie jej dokonywania albo po jej dokonaniu (potwierdzenie).

§ 2. Potwierdzenie ma moc wsteczną od daty dokonania czynności, chyba że strony postanowiły inaczej; nie narusza to jednak praw innych osób, choćby nawet nabywając prawo wiedziały o czynności wymagającej zgody.

§ 3. W braku potwierdzenia strona czynności prawnej może wezwać osobę trzecią do potwierdzenia czynności prawnej. Potwierdzenie powinno zostać dokonane w terminie dwóch tygodni od dnia wezwania. Bezskuteczny upływ tego terminu jest jednoznaczny z odmową wyrażenia zgody.

§ 4. Strona zawierająca umowę, której złożono oświadczenie woli wymagające zgody osoby trzeciej, może odwołać swoje oświadczenie woli o zawarciu umowy do chwili potwierdzenia, chyba że składając je wiedziała o potrzebie uzyskania zgody.

§ 5. Oświadczenie woli osoby trzeciej może być złożone którejkolwiek ze stron czynności. Potwierdzenie powinno jednak być skierowane do strony, która go zażądała.

§ 6. Zezwolenie może zostać odwołane przez osobę trzecią do momentu dokonania czynności prawnej. Odwołanie wymaga złożenia stosownego oświadczenia woli osobom, którym osoba trzecia złożyła oświadczenie o zezwoleniu.

§ 7. Możliwość potwierdzenia umowy przez osobę trzecią wygasa z upływem roku od daty dokonania czynności prawnej. Brak potwierdzenia czynności prawnej w tym terminie jest jednoznaczny z odmową udzielenia zgody.

§ 8. Jeżeli do ważności czynności prawnej wymagana jest forma szczególna, oświadczenie obejmujące zgodę osoby trzeciej powinno być złożone w tej samej formie.

Jak widać treść nowego przepisu jest znacznie bardziej rozbudowana niż ma to miejsce w obowiązującym art. 63 kodeksu cywilnego. Zasadniczo odpowiada jednak głównym wnioskom wynikającym z analizy orzecznictwa oraz poglądów doktryny. Widać też jego podobieństwo z wersją przepisu zaproponowaną przez Komisję Kodyfikacyjną Prawa Cywilnego (stanowi jego rozbudowaną wersję). Nie można przy tym zapominać, że wymusza wprowadzenie zmian w przepisach dotyczących czynności podstawowych (Autorka ich nie zgłasza). Od strony techniczno-legislacyjnej propozycja może jeszcze wymagać dopracowania, np. by było jasne, że umieszczone w § 1 w nawiasach słowo „potwierdzenie” odnosi się jedynie do zgody następczej. Podjęcie próby sformułowania propozycji regulacji ogólnej należy uznać za istotny wkład Autorki w rozwój nauki prawa cywilnego, nawet gdyby przepis nie znalazł zastosowania w tak rozbudowanym brzmieniu, z powodów wskazanych powyżej.

Wnioski

Rozprawa doktorska mgr Magdaleny Leśniewskiej - Jerzykowskiej stanowi oryginalne opracowanie podjętego problemu naukowego i zasługuje na pozytywną ocenę. Doktorantka wykazała zdolność do samodzielnego prowadzenia badań naukowych. Umiejętnie przeprowadziła dyskusję naukową i zrealizowała przyjęte cele badawcze. Z recenzowanej

rozprawy wynika wysoki poziom wiedzy prawniczej Autorki, jej prawnicza erudycja oraz umiejętność łączenia wniosków wypływających z praktycznych (empirycznych) doświadczeń, a także właściwy warsztat naukowy.

Mając na uwadze przyjęte kryteria oceny, stwierdzam, że recenzowana rozprawa doktorska spełnia warunki stawiane tego typu opracowaniom i wnioskuję o dopuszczenie do jej publicznej obrony.

Marek Świerczyński

dr hab. Marek Świerczyński, prof. ucz.